

نفسی هربرده ۱۰ غرورده .
منه لکی بوسته ایله . لیرا .
(اجنئی مملکتلر ایچین ۵ دولار) .

اونه واعلان ایشلری ایچین استانبول بوروسه
مراجعت ایدیلیر .
یازی ایشلرینک مرجعی آقره مرلریدر .

حیات

هیانه دامامیانه ... دیانه راهلر هر حیات قاتلم ...
- نیجه -

اداره مرکزی :
آقره ده ، استانبول جاده سنده آقره
معارف امینلکی یانده کی دائره
استانبول بوروسی :
استانبولده ، باب عالی جاده سنده ۸۷ نوروده
دائرة مخصوصه

۳ نجی جلد

آقره ، ۸ کانون اول ، ۱۹۲۷

صافی : ۵۴

صاحبه :

علم و مفکوره

مفکوره جیلکک بلکه اک مفکوره وی بر
مثلی اولارق طانیدیغ « ضیا کونک آلپ » ک بر
مطالعه سنی دائما خاطر لارم . برکون ، قالا بالق بر
مجلسده ، بزده علم حیاتک انکشاف ایتمه دیکندن ،
حقیقی معناسیله طالمرمز بولونمادیغندن بحث
ایدیلدیکی بر صیراده ، مرحوم دیمشدی که :

— بونک باشلیجه سبی ملی مفکوره دن
محرومیتدر . بر دفعه روحلرمزده بو آتش
یانسین ، اونک فیضی مملکتک محتاج اولدیغی
طالمری ده یتیشدیره جکدر .

ضیا ، بعض معارضلرینک حقسز اولارق
ادما ایتدکری وجهله ، هر هانکی بر مسئله نی یالکز
برجهه دن کورمکه اکتفا ایدن بسیط بر آدام
دکلدی . یالکز ، محیطی اوزرنده قوتله مؤثر اولاق
واطر افنده کیرک ایمانی دائما تقویه ایتک ایسته یین
هر مرشد کی ، ریاضی بر قطعیته حکملرینی ویریر ،
مخاطبلرنده یکی بر ایمان او یاندر مق ایستردی . قرون
وسطائی تلقیلری بیقمووه عثمانلیق « موهومه سنه
صاپلانوب قالان صوفیه لره وزوپه لره قارش
عکس العمل یایمق ایچون ، مملکتده کی بوتون
فناقلری ، بوتون یوقسولقلری « ملی مفکوره » دن
محروم اولوشمزه عطف ایدردی . ایشته اوکون ،
اکثریت اعتباریله قوزمو پولیتارله مدرسه لیلردن
ترکب ایدن مجلسده او طرزده لسان قوللانمهنک
باشلیجه سبی ده بویدی . یوقسه ، چوق کنیش
معلوماتی و چوق شخصی کوروشلریله جدا بر خارق
اولان بو بویوک متفکرک ، اجتماعی تکاملک هر نوع
طالمرینی لایقیله قاورامامش اولماسی اصلا تصور
ایدیله مز .

ای دوشونوله جک اولورسه ، ضیانک
مطالعه سنده هر حالده بر حقیقت حصه سی بولماق
قابل دکلدیر : هنوز « ملیت » دویغوسنی دویمایه رق
ساده جه « امت » وجدانه ، « امت » شعورینه
مالک اولان اجتماعی بر هیئت ، تمامیه قرون وسطائی
بر تشکلدیر ؛ بویله بر تشکل ایچنده سربست
تفکرک موقعی یوقدر که اوراده عصری معناسیله
« علم » موجود اولایلسون . صوک زمانلره
قدر مملکت مزده « علم » و « عالم » دینجه ،
ساده جه دینی ماهیتده مدرسه بیلکیرلرینک و مدرسه
آداملرینک خاطره کله سی ، مثبت علملرک
هیچ موقعی اولمامه سی ، بوکا بر دلیل دکلیدر ؛
داها بر قاج سنه اولنه کلنجه جه قدر « شیخ الاسلامق »
تشکیلاتی قارشیسنده سربست دوشونمکه و بو
سربست دوشونجه لری تبلیغه امکان وارمیدی ؟
بو وضعیتده و بو ذهنیتده بولونان بر مملکتده عصری
علم تلقیسینک انکشافنه امکان اولامایه جنی ، عادتاً
بر متعارفه در . تورک ملتی آنجاق کندی ملیتی
ادراک ایتدکدن صوکرادر که حاکمیتی کندی
النه الدی و ملیت اساسلرینه دایانان بر « ملی
دولت » قورمغه موفق اولدی . بناء علیه ، مملکتده
عصری علمک انکشاف و ترقی سوده ، آنجاق
بوندن صوکر امکان اولایله جکدر . ایشته
بوشکلده دوشونوله جک اولورسه ضیا به حق
ویرمه مک قابل میدر ؟

تورک ملتک ، داها اسلامیتدن اولکی
زمانلردن باشلایه رق ، بوکونه قدر فکر و صنعت
ساحه سنده یاپدینی ایشلر ، عمومیتله ظن
اولوندیغندن چوق فضله در . ماضیمزه طائد

آرکه اولوژی و تاریخ تدقیقاتک متنادی ترقیسی
سایه سنده ، اسلامیتدن اول اولسون ، اسلام
مدنیتی دائره سنده اولسون ، تورکک فکر
و صنعت حیاتنه هیچ بر زمان بیکانه قالمادیغی هرکون
داها قوتله آکلاشیلور : لا اقل بیک ایکی یوز
سنه دن بری تورکک ادبیاتی اولدیغی ، تورک خلق
ادبیاتک قومشوقوملر اوزرنده ایزلر بر اقدینی ،
اسلام معماریسی داخلنده تورک معماریسنک
مستقل و چوق قوتلی بر تکامل کچیردیکی ،
اسلام مدنیتک تشکلنده تورکک بویوک و فعال
بر رولی اولدیغی عادتاً متعارفه حکمنه کیرمشدر .
لکن ، بوتون بونلره رغماً ، جهان تاریخک
عمومی یورویشی اوزرنده ، تورکک ، ماده ،
بو معنوی رولله قیاس ایدیله میه جک قدر بویوک
بر تأثیری اولدیغی اونو تمامالی یز . تورکک مادی
و معنوی ساحه لرده کی بو تأثیرلرینی مقایسه ایدنجه
واصل اولدیغمز نتیجه شودر : تاریخک هیچ
بر دورنده معنوی قوتمز مادی قوتمزله متناسب
اولمامشدر ! یعنی ، فکر و صنعت ساحه سنده تجلی
ایدن معنوی قوتمز ، هر زمان ، سیاست و عسکرک
ساحه سنده کندی کویستره دن مادی قوتمز دن چوق
آشانی قالمش ، اونکله متوازن صاییللاجق بر مرتبه به
اصلا یوکسه لمه مشدر .

بوراده بو حادثه نک سبیلرینی تحلیله قالدیشه جق
دکلز . نتیجه لرینه کلنجه ، صوک عصرلره قدر
تورکک مادی قوتی ایچون او قدر مضر اولمایان
بو موازنه سزلکک ، ایکی عصر دن بری چوق الیم
نتیجه لر ویردیکنی بیلیورز . بالخاصه بوکون ،
« علم » و اونک تطبیقاتندن عبارت اولان « ته قنیک » ،

اثير مسماسى

فن حرکتلى :

براقيرلر . حقیقه " فیزو " اسنده کی عالمك مشهور تجربه لری کوستریوردی که اثير ، عادى جسملرک حرکتلرینه اشتراك ايتيور .

ماقسهل ، لوره نج طرفدن جیزیلن یوله الکتریک نظریه سنك تکاملی ، اثير حقیقه کی فکرلره غریب برنحول کتیردی . ماقسهله کوره اثير حالامیخانیکى خاصه لره مالک برشیدی . معافیه بو میخانیکینک شکی ، آلیشدیغیز جسملرک میخانیکینکته نظر آ پک قاریشیک اولسی لازم کلهجکی تسلیم اولنیوردی . بوسیدن نه ماقسهل نه معقبرلی اثيره ، بالذات ماقسهلک قوردینی ، الکتریک ساحه سی دستورلرینی ابضاح ایده جک شکله برمیخانیکى مودهل تخیل ایده مدیلر بوقانونلر و دستورلرلریاضیه بسطدی . فقط بوقانونلرک میخانیکى برمودهل ايله تفسیرینه کلنجه مسئله قارما . قاریشیک اولیور ، مودهلک حتی متناقض اساسلری حاری اولسی لازم کلییوردی : مثلاً هم جسملرک حرکتلرینه مانع اولمایاجق درجه ده رقیق برغاز ، هم ده جلیک قادر سرت بر صلب خاصه لرینه اثيرک عین زمانده مالکیتی اقتضا ایدیوردی .

بوسیدن حکمتشناسلر ، مودهل ايله ابضاحی اهل ایدرک کیتدکجه الکتریک ومقناطیس قوتلرینک ساحه سنی اساس مفهوم اولارق تلقی اتمیه آلیشدیلر . فقط بوتحول ، اساسلرده برایکیلک پیدا اتمک دیمک اولدیغندن کون کچدکجه بو ایکیلک غیر قابل تحمل اولیوردی . ایسته بوندن قورتولق ایچون بودفعه میخانیک اساسلرینده الکتریک اساسلرینه ارجاعه اوغراشیلدی : لوره نج مسئله به مداخله ایدرک اثيری بوتون خواص میخانیکه سندن ، ماده یی ده بوتون الکتریک مقناطیسی خاصه لرندن تجرید اتمکله نظریه یی تجربه لره اولدجه یاقلاشدیردی . ابضاح ایده لم : ماقسهل : « ضیا ، مقناطیس والکتریک ساحه لرینک دورى شکله فضاده سربست اولارق بولونمى سندن ایلری کلییور » دیمش وبواطات اولوغمشدی . اگر فضا اثير ايله دولو ایسه دیمک که الکتریک ومقناطیس ساحه لری اثيرک سینهنه عائد بر حادثه در . فقط دیکر طرفدن ماده ، « الکتریک ساحه سنک مرکزى » اولق [یعنی « الکتریک حمله سنه » مقر اولق] خاصه سنی ابراز ایدیور ، ماده بوندن ماعدا حرکتده بولونق خاصه سیله ، حرکتی قدرتلرک ، سرعتلرک ، میخانیکى تضییق قوتلرینکده تظاهر ایتدیکی برعکسدر . ایسته الکتریک ساحه مرکزی اولق خاصه سنی ده ماده یی دکل ، ماده نك ایچنده کی اثيره ترك ایدرسه ک وائیره آرتق ماده نك حرکت خاصه سنی اصلاویرمزه ک مسئله اولدجه وضوح کسب ایده بیلیور . یوقه هرچک ظن ایتدیکی کی هم ماده یی ، هم اثيره الکتریک

آینشتاین صوک زمانلرده لید دارالفنوننده وردیکی قونفرانسه شوبله سوبله مکده در : بیلدیکمز [نقلته مالک] ماده مفهومک یاننده « اثير » دییه ایکنجی برجوه قبول اتمیه حکمتشناسلر نه ایچون مجبور اولدیلر ؟ . - مقدما « جسملرک بربرلرینه تأثیر اتمک ایچون تماس لری لازمدر » دییه حدسی اولارق موجود قناعته مخالف اولارق « نیوتون » ، آرلرنده بوشلق اولان ماده لرک ، بربرینه اوزاقدن ده تأثیر ایده بیله جکلیخی سوبله مشدی . بو ذات جاذبه عمومیه قانونی و جاذبه عمومیه ساحه سی مفهومى بوبله جه وضع ایتدی . فقط « تماس ايله تأثیر » ايله « اوزاقدن تأثیر » کی ایکیلیک قالدیروب طبیعى قوتلری بر اصله ارجاع اتمک ایچون ایکی شیدن بری قبول اولونمالیدی : یا ، هریاقینلقده بالریاضیه بر اوزاقلق دیمک اولاجقندن طوتدیریلارق هیسنى نیوتونک فکرینه کوتورملى ویاخود « اوزاقدن تأثیر ظاهریدر » حقیقته بوشقلری بیله ، باشقه برشی ، دولدورر ، بوشی ده کرک حرکتی کرک الاستیق اولارق شکلک تغییرى ايله بر قونک تأثیرینی دیگر طرفه انتقال ایتدیریور » دینلیر . ایسته بوایکنجی نوع دوشونوش اثير نظریه سنك ایلک چکر دکیدر .

اول امرده بو اثير نظریه سی نه جاذبه عمومیه نظریه سنه ونه ده فیزیکه مهم برترقی کتیرمه دی . بالعکس نیوتونک قوتلری نظریه سنی بر متعارفه اولارق نظر مطالعه یه آلمایه هرکس آلیشدی .

فقط ۱۹ نجی عصرک ایلک نصفنده کورولدی که ، عادى صلب جسملرک الاستیق اولارق شکللرینک تغییریه حصوله کلن تیره بیشک خاصه لری ايله ، ضیانک خاصه لری آراسنده بوبوک بر مشابته وار . اوزمان اثير نظریه سی یکی برمسند قازاندی . ضیا ، ایسته ، بوبوشقلری دولدوران شیکک نموجندن ایلری کلییور دینلیدی . فقط ضیانک استقطابی حادثه سی کوستر . بیوردی که بو نموج ، سیال جسملرده ممکن اولمایان و آنجق صلب جسملرده واقع اولایلین نوعدن ، یعنی عرضانی بر اهتزاز نوعدن اولق لازمدی . دیمک بالنتیجه همان صلب بر اثير نظریه سنه وارلمش بولوندی . دیمک بوشی بر ده کیزه دکل یکپاره نامتناهی بر جام کتله سنه بکزییور وبوجام بوتون کاشانده غیر متحرک اولارق دورویور دییه جکیز . ایسته بو خیاله « غیر متحرک اثير نظریه سی » دینلیر . فقط بوراده پک مهم برسؤال واردر : یکی ، بوبصیک ایچنده جسملر ناصل قولایجه حرکت ایده بیلیورلر ؟ .. بوکا « اثير و ماده نك طبیعتلری آیری اولدیغندن بوبله در » دییه « صودن » بر جواب ویریله بیلیر اما اساسی بر جواب دکلدر . حکمتشناسلر غرابندن اورکزله ، اولر یالکز تجربه به اهمیت ویریرلر و بوبله سؤاللرک جوانی صوکرایه

عالم حقیقه کی الکی وعلی تقلیلر ، اسکیلرک یاکلش دوشونوشلرندن دها آز بدیی دکلدر . « عالمکول تکامل : Evolution universelle » دایر موجود اولان فلسفی فکر ، شعرك اساسی تشکیل ایدن « عالمکول حیات : Vie universelle » فکرینه چوق یاقیندر . بالذات اوستمزده کی یشیل قوبیه ، آرتق مسدود و ثابت دکلدر ، حرکت ایدیور و باشایور . نامتناهیده ، ظاهراً ساکن کوروشن سالرده ، کره ارض اوزرنده تحدت ایده نلره بکیزه هائله لر وقوعه کلکده در ، هیئتشناس (ژانسن) دیمشدی که ، اجرامک کنیش اورمانلغنده ، بوی آنان پلاموطلره ، بیشکین آغاجلره ، یاخود اختیار میته لرک سیاه ایزلرینه تصادف ایدیلیر . بیلدیرلرکده یاشلری واردر ، بیاضلر ومایلر ، سیریوس کیی ، ضیا و دومان ایچنده ، تماماً کنجدرلر ؛ آرتقوروس و آشاره س کیی قیریه یزیمترقلر ، بیاضدن قیزیله کچن برده میرکیی - سونک اوزره درلر . تکامل ، نامتناهیده در . علم ، هربرده اولک موجودیتى بزه اراهه واطظار ایده رک اسکى تلقیانه مربوط اولان کوزه لک برینه یکی و صوک حقیقته لره مقارن ، هیئتشناسلرک « مطلق فضا Le ciel absolu » دیدیکی شیته یاقین بر کوزه لک اقامه ایدیور . فقط بو ، علم ایچین غیر قابل تسخیر قالماسندن دولای دایما شاعرانه براساسدن وارسته بولونغان فلسفه ایچیرینده برسر ، برمعادن باشقا برشی اولامایور . برسر ! .. کنیش و کشیف قارا کلغلریله بزم کوچوک ایشیمزی احاطه ایدن و دایما هر دوشونجه مزک منتها سنده کنشینی کوسته رهن ابدی وعالمکول برسر ! .. ال بوکک فلسفه نك نتیجه لرندن بری اولان « بیله دیکنى بیلک » حکمتی ، شعرك دایما الهام وبریجی حسلرندن بری اولارق باشایاجقدر .

بو آقسام ، کیجه نك سسزلیکی ایچنده ، بیشکک بیاض برده لرندن طاشان بر سس ایشیدیورم . چوجوق اکثریا پک بوکک رؤیالر کوروروجه نك صوکلرینی تلفظ ایدر . بوکون کوچوک ، بسط برکله : « یچین ؟ .. » . چوجو غک ، ایدیا جوابیز قالماسی مقدر اولان زوالی سؤالی ! .. تکرار رؤیاسنه دالیور ، کیجه نك بوبوک سکوتی یینه باشلادی . اوجوجوق کیی بزده بوش بره « یچین ؟ » دییورز . سؤالز اصلا صوک جوانی آلامه جق . فقط بوسر تماماً تور ایده میه جکه ده اشیانک اساسنه عائد ولو بر تصور اولسون وجوده کتیرمه دن ، طبیعتک ثولو سکوتی ایچیرینده کندیمزه بر جواب بولامادن قالمق ... بوده بزم ایچین قابل اولامایور . بوتصور ، مجرد شکلنده نه تأثیریکدر ، خیالی شکلنده ایسه شعر . . . صنعتک اجتماعی و دینی بر وظیفه سی اولدینی حقیقه عصریمزک بوتون بوبوک شاعرلرنده کورولن تلقینک سبی ایسته بورادن آکلاشیلا بیلیر . اگر بواونلره صاف برغرور الهام ایدیورسه اوغرور بوظیفه دن دها آز دوغرور دکلدر . شاعرلر ، آنجاق کندیلرینی یالانجی آلتوندن معمول کوچوک صفیحه لری اویغله وقت کچیرهن انسانلردن عد ایتدکلری زماندرکه اثرلرنده نك بر فکره تصادف ایدیله میه جک وشعر ، یالکز شکل و کولکدن عبارت قلاجق ؛ جانسز برجسد اولاجق ونهایت ثوله جکدر .

حسن علی

ایله حرکت خاصه لرینک هر ایکسینی ده عطف ایدرسه ک
ایچندن چیقامایورز .

بوراده « اثر » ، الکتریک ساحه سنک اوصافی
اظهار اتمک ایچون نه کی شکلی تعدیلاته اوغرامالی ؟
کی سؤالره طبیعیته جواب وریلیور . یالکز
شویله بر خیاله مراجعت ایدیلیر : بر صو سطحنده
دالغالر تصور ایدلم ، یوحاده ایکی درلو ادراک
ایدیلیر ، بری صو سطحنده یوزن کو جواک حسلره
باقارق یونلرک آشاغی یوقاری به حرکت ایدیلیرینک
تصوری واسطه سیله صوذره لرینک یو حرکتی تخیلدر .
بویله جه صو ذره لرینک آشاغی به و یوقاری به تام
معنایله « حرکت » ایدکلری مشاهده اولور .
حالبوکه اگر صوده یوزن هیچ بر جسم بولونمازه
طبیعتله صوبک ذره لرینک یو حرکتک فرقه و ارامیز .
یالکز صوبک هوایله حدود سطحی (ضیانک اوراده
انعکاس و انکسارندن دولای) کوره بیلدیگمزدن
یو تقدیرده یو سطحک تبدیل شکل ایدیکنی کوروروز .
یو دفعه حرکت یوقاری آشاغی دکلدر . صوبک سطحده
بر قیریشیق خله سی واردرکه کیتدکجه کیشله به رک
انتشار ایدر . ایسته یو حرکت ایدن شی نه در ؟ بویله
حرکت ایدن صو ذره لری دکلدر . واکر اصلا
سایج بر جسم طایفه یوق بالذات صوبک حرکتی ده
تصور ایتمه جکدک . و یالکز صوبک دولیدر دینی
جمده بر شیک ، بر تحو لک حلقه [دوغوسی کره
سطح لری] شکلنده کیشله یو ب کیتدیگنی دوشونه جکدک
یونکچونده صوبک پارچه لرنده حرکت مفهومی
اصلا مراجعت ایتمه جکدک . ایسته اثرک داخلنده
انتشار ایدن الکتریک مقناطیس ساحه لرنده یو کابکزر
برشی حادث اولفده در دینه بیلیر . و بزبو شیشی
بر حرکتک انتقالی اولارق نظر مطالعه به اصلا آلاماق
مجبورینده یز . چونکه یو تقدیرده ، یعنی اثره
حرکت کی میخانیک خواس عطنی تقدیرنده
سویلدیکمز کی تناقضله قارشیلایورز .

فقط ایدرین حرکت مفهومی قالدیرمقله ایش
یتیمور . آبری مقاله ده تفصیل ایده جکم اضافیت
نظریه سنک اضافیت محدوده قسمه نظراً ، طبیعتک
هر قانونی هر یرده عین شکلده در دیر . مثلاً ضیانک
سرعتی ، کرک حرکت انتقالیه بابان و کرک باغایان
هیئرله نظراً دائماً عینی اولسی لازم کلیور و تجربه ده
یونی تأیید ایدیلور . یوسیدن اثرک یالکز حرکت
ایده ، مسی دکل سکونده اولماسی دخی ممکن اولاماقده در .
کورولورکه اثر معنای کیتدکجه درینک شکده در .
آینشتاینک یو نقطه نظری ایجه ایضاح ایدلم :

بزاسکیدن بری حرکتی اضافی تلقی ایتکله برابر
زمان و مکانی اضافی قبول ایتدیکمزدن ذهناً ، بعد
مجردده آلدیغمز موهوم فقط ثابت نقطه لره اضافه
ایتمک صورتیه حرکتی دوشونیور و بویله جه عادتاً
حرکتی مطلقیشدیر یوردق . فقط یو ک خط اولدینی
آشکاردر . چونکه بز دوشونجه مزده متعارفه لره
استناد ایدرز . حالبوکه متعارفه لرده اوزون زماندن
بری باغایه آلیشدیغمز تجربه لرده کلن بر رقاعتدر .
بزداً اونه سنه بریسه ماده سربیلش قضا داخلنده
یاشییور و تجربه یاییورز . ایچنده ماده بولونمادن

فضایی تصویره صلاحیتدار دکلز . بویله بر فضانک
ناصل اولاجنی ، دولایسیله یابیلحق بر تجربه ایله
بزه طبیعت طرفندن اشعاری لازم کلیرکه او خصوصده
بر فکرمن اولسون .

ایسته آینشتاین ، یو نقطه نظره کوره اول
اثری انکار اتمک وضعیتک نه نتیجه ویرده جکی
دوشونمدر : حقیقه " اثرک حرکت حالنده اولامسی
فقط عین زمانده سکونت حالنده بولونماسی ،
آشاغی یوقاری « اثر یوقدر » نتیجه سنده و اراییلیر .
یو تقدیرده دینه بیلیرکه : الکتریک و مقناطیس ساحه لری
بروسطک حالی کوسرمر ، اولر ناشلی شه برر
موجوددرلر . دکر حقیقتده ارجاع اولونامازلر .
حقیقه " متاوب بر الکتریک و مقناطیس ساحه سنک
فضاده ضیا حالنده سربست اولارق بولوندیغی و کوبا
کندیسی رماده ایش کی دیگر بر ماده یی ایتدیکنی
بیلیورز . یو حال اولک ماده اوصافنده اولدینی
کوسرمر . یوسیله شعاعک کتله به ، وزنه مالکیتی
وحتی ماده کتله سنکده یو ک تکلفندن ایلری کلدیکی
قبول اولوناییلر .

یو ، آشاغی یوقاری نیوتونک « ضیا ، برطاقم
ماده پارچا لرینک حرکتندن عبارتدر » طرزنده کی
نظریه سنک تفرعده آبری فقط اساسده مشابه شکلی
دیمکدر . و بالنتیجه شعاعک انتشاری ایچون ناصل
اولجه اثره احتیاج یوقدیه شیدیدی ده اولماییلیر .
فقط بویله ده اوله یه نیوتون « دوران » بحثنده
« فضای مطلق بر موجود » اولارق قبول ایتسی
مناسبتیه ، ضمناً اثری قبول ایتشدی . حقیقه "
دورانن قوه عن مرکزیه ظاهر اولسی کیفیتی اثرک
وجودینه قوتلی بر دایلدر :

یواساس ایچون آینشتاین ، حرفیاشویله سویلیور :
« اثری انکار اتمک ، نهایت ، خلای مطلق
هیچ بروصف حکمی به مالک دکلدر دیمکدر . ای اما
میخانیکک اساس واقع لری یو فکرله توافقی ایتیمور .
خلای مطلقه سربسته موضوع جسملرک ، میخانیک
حالی یالکز بر لرینه نظراً نسبی وضعیتینه ونسی
سرعتینه تابع دکل ، عین زمانده اوجسملرک دوران
حالی رنده تا بعدر . [یعنی یو هیئنده واقع اولاجق
بر تحو ل یونلرک یالکز نسبی وضعیت و سرعتلرینک
تحو لیه اولاز ، عین زمانده دورانلرینکده تحو ل ،
هیئنده بر تحو ل دیمکدر] حکمت نقطه نظرنندن یو دورانی
بالذات هیئته عائد بر تحو ل اولارق آلامایز . هیئتک
دورانی حقیقی برشی اولارق دراک ایچون ، فضای
مطلق حقیقی اشیا آراسه وضع لازم کلشدی .
نیوتون یو فضای مطلق یو ک اعلا « اثر » دینه تسمیه
ایدیلیدی . »

بوراده باشلیجه مهم نقطه ، مشاهده ایچون
وصولی قابل اولان اشیانک یاننده ، برده وصولی
غیر قابل اولان بر شیشی ده حقیقت عد ایتمه یجه مقدار
تعجیلک و یا دورانک حقیقت عد ایدیلیمه میده .
ایسته یو کاده « ماخ » استنده کی عالم چاره بولدی :
« فضای مطلقه نظراً تعجیل یرینه ، میخانیکده ، یونون
کاشانه نظراً وسطی بر تعجیل اقامه ایتدی . فقط
اوزاقلاشمش کتله لرک اضافی تعجیلرینه قارشلی اولان

یو عطالت قوتنک بویله جه وضی یه آراده وسط
اولادن ، اوزاقدن بر تأثیر فرض ایتکدر . »

کورولورکه ماخک تصحیحیه یه یو مقاله مزک
باشنده کی وضیته دوش اولیورز . جملده اگر
اوزاقدن بر تأثیر قبول ایدرسه ک ثیره لزوم اولماییلیر .
فقط آینشتاین دیورکه : « صوبک حکمتشناسلر ،
بویله اوزاقن تأثیری قول اتمک صلاحیتندن کندیلیری
و م کوردکلرندن [باخصوص تأثیرک آنی انتقالی
قول کوی اولدیند] یو فارده عطالتک تأثیرلری
نقل ایدن بر اثرک قبولی نتیجه سی ورمش اولور .
فقط ماخک نقطه نظریک قبوله سو ایستیک
اثر مفهومی ، سونون ، فرده ل ، لورده ی . ده تصور
ایدکلری ایدرین فرقلیدر . ماخک اثری یالکز
عاطل کتله لرک حالی تعین ایله اکثراً اتمز ، بالذات
اثرده او عاطل کتله طرفندن معیندر .

ماخک دوشونجه سی ، تام انکشافی ، اضافیت
نظریه سنک اضافیت متعممه قسمکک ایدرینه آلیر :

« خلای مطلق قیریکجه نه متجانس و نه ده
متساوی الجهمه [ایزوتروپ] اولامسی ایله اولجو
آلترلی وساعتلر آراسنده کی نسبتلرک مسافه و زمانه
عائد تحو لری ایضاح ایدیلورز . یوسیدن خلای
مطلقک حالی اون جاذبه یوتانیسیله اراهیه مجبور
اولیورز . ایسته یو حال ، بزه « خلای مطلق قیریکجه
یوش دکلدر » دیدیر تیمور . بویله جه اثر مفهومی
یکیدن بر محتوا قازاندی . مع مافیقه یوتوا ، ضیانک
میخانیک بر تموج اولدینی نظریه سنک ایجاب ایدیردیک
طرزنده کی ایدرین اولدیه آبری شکلده در : اضافیت
متعممه اثری یونون میخانیک خاصه لرده معرا اولفله
برابر میخانیک ، الکتریک - مقناطیس ، حادثه لرینک
حصولنده عامل اولان بروسطدر . لورده یچک اثری
ایله یو اثر آراسنده فرق شودر : اضافیت اثری
هر یرده مختلف و یو اختلافی ایچنده کی ماده به تا بعدر .
حالبوکه لورده یچک اثری هر یرده عینی در . برنجی
ایکتنجه به ارجاع ایچون برنجینک حالی معین قیلان
قیمتلی ثابت و تحو ل سیلیری یوق فرض ایتلیدر .
دینه بیلیرکه اضافیت اثری ، لورده یچک اثرینک اضافی -
لشدیر لسیله ایده ایدلشدر . »

اثر نقطه نظرنندن جاذبه عمومی ساحه سی ایله
الکتریک و مقناطیس ساحه سی نظر مطالعه به آلیرسه ق
اساس اعتباریه هر ایکسی آراسنده مهم بر فرق
کوروروز . جاذبه عمومی یوتانیسیله اولمادیه هیچ
بر بعد و بعدک هیچ قیمتی اولاماز . اوراده یالکز
انتشار ضیا ممکن اولامانله قالمز ، نه اولجو آلترلی
ونده ساعترلر ایچون بر وجودیت احتمالی اولاماز .
یعنی زمان و مسافه نمادیمی یوق دیمکدر . [ایسته
یو سیدندرکه فضا اثر ایله وجود بولنجه و ایدرده
ماده ک بر تابعی اولنجه ثیرک یعنی فضا و مکانک
محدودیتی تظاهر ایدیلور] . یو اثره ثقلی حائر
اجسامک وصفی و بالخاصه حرکت مفهومی عطف
ایدیلیمز .

فقط دیگر طرفندن الکتریک و مقناطیس ساحه سی
اثره بر ذیل ، بر لاحق صورتنده کورونیلور . حقیقه "
جاذبه عمومی ساحه سی اولادن فضا تصور ایدیلیمدیکی

بیضی پورتره

- « ادگار آلن پو » -

اوله قاربولانك آياقلردن برينك قوبو كولكه سنده
قالش بر بری آيدنلاندی. بويلهجه قوتلی ايشيقدە،
اولهجه هيچ فرقه وارماديم يكي بر رسم كوزومه
چارپدی: بوداها يكي كليشه بر كنچ قترك رسيدی.
هان شويله چابوچه بر باقدم وكوزلرمی قابادم.
نه بويله يادم. اوچه كنديم بيله آكلایامادم.
لكن كوزلرم قابالی دوردجه قافامده كوزلرمی
قابامانك سيني آراشديردم. بو دوشونمكه وقت
قازانق ايچين، كوروشمك ني آلدانديغه امين
اولق ايچين، مخيله می داهای اراق و داهای امين بر باقیشه
حاضرلامق ايچين ياپيلمش ايسته كسر بر حر كندي.
بر آن ايچنده كوزلرمی رسمه تکرار جویردم.
آرتق كوردوگدن شبهه ايده مزدم، زیرا
مولرك بلكن بزیه ايلك چاربان ايشيقلری ني اويانيق
حياته كری كنتمش كيیدی.

پورتره، اوچه دهديدكم كي، بر كنچ قتركی.
نه كننيكه «وينيت» دينلن عييمده ياپيلمش بر باش
واووزلردن عبارت، «سوالی» نك چوق سه وديكي
باشلك تينده يدي. قولار، كوكس، حتی صاجلرك
اوجی، رسك «فون» ني تشكيل ايدهن قوبوقارانق
رنك ايچنه بليرسزجه قاربيشوردی. چرجيوه سوبه
(بيضی)، زنكنجه يالديزلانش و «موره سق» له
ايشلنمده. صنعت نقطه سندن هيسنك ايچنده
رسم اك مكلیدی. لکن ني بو قادار آنزودرين
بر علاقه ايله كدينه چكن شي نه رسك ياپيلمشده كي
اوسته لقلری، نه ده كنچ قترك لاهونق كوزه لكی ایدی.
دالنيقلدن هنوز آيیلان دوشونجه م رسمي بلكه
جانلی بر آدمك باشی صانمشده اولاييلیدی.
لكن كوردم كه ونه نك ياپيلمشده كي و چرجيوه ده كي
خصوصيت بويله بردوشونجه ني هان رد ايديوردی.
بو نقطه لری ايچندن انچه بوشونمكه بلكه
يارم ساعت بويلهجه كوزلرم پورتره مك اوزرینه
چيريله نمش، ياری او طورور، ياری باتار بردوروشده
قالدم. اك صوك، رسك اوزرمده ياپيني بونائيرك
سريني آكلایوب بولنجه باشم ياصدغه دوشدی. باشلانمده
باشی دوندوروب ني شاشيرتان بو بو، رسده كي
مطلق بر «جانلی» بکزرلك دن باشقه برشی دکلدی.
دري بر اوزونو ايله شامدانی اسکی برینه قويدم.
ني بو قادار هيچانه كنيره ني شي بويلهجه كوزمك
او كندن قانقدن صوكره، رسملردن بحث ايدن
دنتري مراقله آرام. بيضی پورتره ني كوسته رهن
صحنه ني بولوب آجدم واراده شو دو كوق و تيركه
كله لری اوقودم:

«او، آر بولونور كوزه لكده، هم سه ويلي
همده سه وينچ دولو بر قيزدی. رسامی كوردی،
سه وديكي واوونكه نه ولنديكي ساعت باشه ايش آجدي.

آغير يارالی حالده كيجه ني آجيق «واده
كچيرمه می ايسته مين اوشامك قابوسنی اووزلايوب
كردیكي شانو، اوزون زمانلردن بری آبه نيلرده
بو كنه لن غم واحتشام دولو بويوك بنالردن بریدی.
كورونديكنه كوره داهای بك يكي، شويله بر قاچ
كون ايچين بوش يراقيلمش اولايیدی. هان اك كوچوك
واك آر كوسته ريشلی دوشه نمش آبارمانلردن برینه
بركندك. بوراسی بنانك اوجرا بر قوله سیدی.
دوشه لری و سولری زنكن، فقط آنيقه وصيير
صييردی. ديوارلرنده خاليلر، بيك بر چشيد سلاح
پوصات و حندن فضله كورونن بر سوروك جانلی
موده رن رسمل زنكن آلين يالديزلی چرجيوه لر
ايچنده دورويوردی. بنانك نوحاف ياپيلمش نيجه سی
هان هر آديمه كوزه چاربان، كوشه لره وارنجه قادار
اصيلمش دوران بو رسمل، بيلمم خاستالعمك
ورديكي سرسلكندي نه در، بنده درين بر علاقه
اويانديردی؛ اويله كه اوش غم په درويه اودانك آغير
بانجورلرخي اينديردم، - ذاتا كيجه ده اولمدهی -
ياتامك باش اوچنده دوران بويوك آياقلى شامدك
مولرخي باقديردم وقاربولاك اطرافنده كي سياه
قاديفه پرده لری صوكنه قادار آجديردم. بويلهجه،
اوبويامازسم بيله، كاه قارشيمده كي رسمله باقوب
دالمق، كاهده ياصديمك اوستنده بولدم، اطرافنده كي
رسمله دائر معلومات و تنقيدلره دولو اوافق بردفتري
اوقومق ايسته يوردم.

اوزون اوزون اوقودم و جاندن پوره كدر رسملری
سير ايندم. ساعلر قوش كي كچدی و درين كيجه
ياريسي كلدی. شامدك دوروشی بر آراتق جانلی
صيقدی؛ په دروي اويانديرمق نده كندی ألمی كوچلكه
اوزاقوب اونی، كنابك اوزرینه داهای اي ايشيق
ورمك بر يره برلنديرمك ايسته دم.

لكن بو حر كم هيچ ده اومادم بر نيجه
وردي شامدنده كي بر سوروك مومك ايشيني شيدی،
~~~~~
حاده الكتريق و مقناطيس ساحه سی اولايان بر قسم
فضا بك اتلا تصور ايديله بيلير.

حال حاضرده كي فكر مره نظر آماده نك اساسی
بو الكتريق و مقناطيس ساحه لرينك تنكافيدره. او حالده
عالم حال حاضرده كي مفهومی بزده ايكي حقيقت طائير:
بونلر جاذبه عموميه اثیری ايله «الكتريق - مقناطيس»
ساحه سيدر. تعبير آخرله بونلره مسافه و ماده ده
دييه بيلير.

جاذبه عموميه ساحه سی ايله الكتريق و مقناطيس
ساحه سی برنك طرز ارته ده و برنك مفهومد توحيد
انجه موفق اولورساق بويوك بويوك ترقی اولاجقدر.

رشيپر شيا

قوجه سی حريص، چاليشقان و سرت، و ذاتا صنعتيله
اوله نمش بر آدم، او آر بولونور كوزه لكده،
هم سه ويلي همده سه وينچ دولو، صافی ايشيق
وكولومه، بر كييك ياوروسی قادار اوشاق،
هرشيئي سه وون و هرشيئه جان و برهن بر قير،
يالكنر سه وكيلىسك بوزني كنديسته كوسته رهن
بالهت و فیرچالردن ايكره نيوردی. ايشته بو قاديك،
سه وكيلىسك كندی رسمي بيله ياقق ايسته ديكی
دوعاسی بك قورقونج اولدی. لکن قادين سسيز
واوولو ایدی، و بويوك قوله ده، ايشيگك دو كوق
بلكن بزینك اوستنه يالكنر تپه دن سه رپيلديكي
قارانلق اوداجنده اوف بيله ديمه دن هفته لرجه
اوطوردی. لکن رسام كوندن كونه وساعتدن
ساعته ايله ريله ين ايشته درت آله صارييلدی.
او حريص، وحشی و تيتير بر آدم دی و رؤيالر
ايچنده كورونمزه اولدی؛ او قادار كه بو كي سه سيز
قوله اوداجنده دو كوله ن دو كوق ايشيگك سه وكيلىسك
نشته سيله برابر صحتی ده صولدوردیني كوزه ميوردی.
زوالی قاديك اضطرابی يالكنر اوندن، سه وكيلىسك
باشقا هر كه آب آجيق كورونيوردی. بونكه برابر
او، دورمادن، سنی چيقارمادن كولومه يوردی،
زيرا كورويوردی كه رسام، بوشهور آدم، ايشنده
ياقيجي بر طاد بولويور، و كنديستی اوقادار سه وون،
فقط هر كون بر آر داهای صاراروب نشته سندن
بر آر داهای غيب ايدهن سه وكيلىسك رسمي ياقق
ايچين اوغراشيوردی. حقيقه، رسمي كوره بيله ن
بر قاچ كشی بر برلرينك قولاغنه آكلوب اونك
موده لنه بکزمه سنی بويوك رمعزده و رسامك قدرتی
قادارده، رسمي بوقادار كوزه ل ياپيني سه وكيلىسك
رسامك نه قادار درين سه وديكنه بر دليل اولارق
كوسترييورلردی. فقط ايش ايله رله يوب سوكنه
يا فلاشجه قوله يه كيمه يراقيلماز اولدی؛ چونكه
رسام ايشنك صيحاقليله و شيله شمش، كوزلرخي
قاريسنك بوزينه باقى ايچون بيله يلكن بزندن
بك آر آيرييوردي؛ و بويلهجه كورمييوردي كه
يلك بزینك اوستنه ياپيني رنكار ياننده كي قاديك
ياناقلردن چكيلوردی. هفته لر كچوب ده رسامك
يتمسی ايچين آغريك اوستنه بر فیرچا و نوزلرك اوستنه
اوافق بر رنك داهای وورمقدن باشقا برشی قالمانجه،
قاديك روحی بر شامدك ايچنده كي قانديلك آله وی
كي بر داهای تيره دی. و صوكرافیرچا وورولدی.
ورنك ده سورولدی؛ و بر آن رسام اورنایه قويدیني
رسامك قارشينده كندندن كچمش بر حالده دوردي؛
فقط ايكنجي آنده، داهای رسمي سير ايده ركن،
بردن باشند باشه تيره يوب صاراردی، و او چوق
بکزييله باغیردی: «لکن، اوح، بو حياتك
تا كنديسی!...»

سه وكيلىسك دونوب باندی: قادين اولمدهی!...

كنفاهه حالت

